

Декілька днів тому в Женеві був оприлюднений звіт незалежної групи світових експертів і аудиторів про стан фінансового та програмного нагляду за грантами Глобального Фонду по боротьбі зі СНІДом, туберкульозом та малярією. (Англomовна версія звіту знаходиться на сайті Глобального Фонду: <http://www.theglobalfund.org/en/highlevelpanel/>)

Звіт під назвою «Від термінових заходів - до сталого розвитку» підготовлений Групою Високого Рівня з аналізу Фінансових і наглядових Механізмів (High-Level Independent Review Panel on Fiduciary Controls and Oversight Mechanism). Необхідність створення даної групи та проведення незалежного оцінювання було викликано рядом подій на початку 2001 року, після того, як розслідування Генерального Інспектора Глобального Фонду виявило нецільове використання та зникнення коштів ГФ в ряді країн. Незважаючи на те, що висновки Генерального Інспектора робились відносно тільки деяких країн, частина країн-донорів (Німеччина, Швеція та інші) – відкликали свої внески до Глобального Фонду. Проведення незалежної оцінки було покликане дати відповідь, наскільки ефективними є процедури нагляду за грантами Глобального Фонду.

Група була наділена широким та досить безпрецедентним мандатом та могла запитувати будь-яку необхідну документацію. Групу очолювали Майкл Левітт, колишній Держсекретар США з питань охорони здоров'я та соціальних послуг в адміністрації Президента Буша з 2005 по 2009 роки, та Фестус Могае, колишній Президент Ботсвани з 1998 to 2008 рр. Майкл Левітт також раніше займав пост губернатора штату Юта – і на протязі трьох губернаторських термінів штат ЮТА отримував звання штату з найкращим державним менеджментом в США. Фестус Могае виграв Премію за Досягнення в сфері Африканського Лідерства за його досягнення на посту Президента Ботсвани. Раніше, Могае займав мости в Міжнародному Валютному Фонді та Банку Ботсвани.

Нажаль, за результатами незалежного оцінювання політик і процедур менеджменту та імплементації грантів ГФ, Україні присвоєно найгірший в світі індекс щодо процедур управління та ризику імплементації грантів ГФ - 99. Гірше ситуація тільки у постраждалому й зруйнованому землетрусом Гаїті, який очолив список з індексом 100.

До групи особливо «ризикованих» країн, разом з Україною, потрапили такі країни, як Уганда, Джибуті, Чад, Судан, Берег Слонової Кості, Танзанія. Ці країни, на відміну від України, характеризуються низьким рівнем розвитку медицини, а також безперервними громадянськими війнами, а Судан - взагалі недавно розпався на дві країни. Для країни з такою розвиненою медициною, як Україна, перебувати на чолі цього списку - сумнівна честь.

Основна рекомендація звіту - необхідність посилення процедур фінансового контролю за виконанням грантів ГФ, як з боку Координаційних Механізмів Країни (ССМ), так і з боку Секретаріату ГФ.

Україна отримала декілька грантів Глобального Фонду на суму понад 600 млн. дол. США, в основному на боротьбу зі СНІДом, а також туберкульозом.

Хочемо повернутися до 2008 року, коли в грантах ГФ, які отримала Україна, а саме – у одного з основних реципієнтів – Міжнародного Альянсу з ВІЛ/СНІД в Україні - виникли перші проблеми з використанням коштів ГФ. Тоді з приводу цього Секретаріат Глобального Фонду виступив з вимогою створення Наглядової Ради при Міжнародному Альянсі з ВІЛ/СНІД в Україні. До складу цієї Наглядової ради, за задумом Секретаріату Глобального Фонду, мали увійти закордонні експерти та фахівці з питань виконання програм ГФ, які б не мали тісних зв'язків та особистого інтересу в Україні. Нажаль, цим планам не судилося здійснитись, тому що невелика група стейкхолдерів в Україні не була зацікавлена «впустити» в країну зовнішніх фахівців, на яких не можна було б впливати із середини. Тому утворена у досить непрозорий спосіб Наглядова рада Міжнародного Альянсу з ВІЛ/СНІД в Україні включила осіб, які тим чи іншим чином були зацікавлені в отриманні Альянсом і в подальшому грантів ГФ. Деяку роль у цій ситуації відіграла певна пасивність міжнародних донорів, таких як організації системи ООН, ЮСЕЙД та інших. Тому ряд важливих для країни питань щодо моніторингу та контролю над грантами ГФ, на розгляд яких мались підстави, свого часу так і не було поставлено.

І дотепер залишається велика зона невизначеності щодо виконання програм ГФ в країні. Нажаль, наявні оцінювання програм – національної, ряду міжнародних програм, таких як провалена програма Світового Банку, інших програм, не дають розуміння і того, куди країна має витратити гроші Глобального Фонду, та з якою ефективністю витрачалась кошти дотепер.

Як відомо, на сьогоднішній день в Україні Національна рада з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу фактично не діє. А при Національній раді не створені структури нагляду за грантами Глобального Фонду. Немає найголовнішого, а саме відповіді на запитання: що відбувається з показниками захворюваності та смертності від ВІЛ/СНІДу та туберкульозу на тлі виконання програм Глобального Фонду? Адже саме для цього країна подавала заявку на фінансування ГФ. Національній раді не зрозуміло, для чого виконуються програми Глобального Фонду, якщо у кожному виді захворювань (ВІЛ, ТБ) позитивних зрушень не відбувається.

Будемо відвертими - Національна рада не має впливу на процеси контролю за використанням грантів ГФ. Рішення Національної ради приймаються зазвичай із резолюцією «прийняти до відома» або «взяти до відома» все, що оголошують Основні Реципієнти. І далі цього процес формування політики не іде. Але ж кошти досить значні. За обсягом отриманих коштів, Україна займає перше місце серед країн Східної Європи та Центральної Азії. І опинитись на передостанньому місці за рівнем ризиків в світі – це означає, що в країні не здійснюється жодного контролю, а ті механізми, що існують – не дієві.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що Україна конче потребує проведення спеціалізованого аудиту з питань ефективності використання коштів ГФ та залучення до цього незалежних міжнародних експертів. Держава, як кінцева відповідальна ланка за систему охорони здоров'я, та виконання всіх програм, діючих на території країни, незалежно від походження коштів, має ініціювати процес проведення такого аудит-оцінювання. Проведення такого аудиту можна

буде обговорити з зацікавленими сторонами, в тому числі з донорськими організаціями, з міжнародними аудиторами. Вважаємо, що за ситуації що склалася, не виникне і проблем узгодити проведення такої перевірки і з Глобальним Фондом.

Пропонуємо невідкладно розглянути питання, підняті у цьому листі, на найближчому засіданні Національної ради. Зі свого боку, готові надати підтримку у підготовці матеріалів до засідання, стосовно результатів незалежного звіту та інших питань.

Коаліція організацій «Зупинимо туберкульоз разом»

**член Національної ради з питань протидії туберкульозу
та ВІЛ-інфекції/СНІДу
голова Правління Міжнародної журналістської асоціації
«Здоров'я без кордонів»
Ігор ГОРБАСЕНКО**

**голова Правління Фундації «Громадський рух
«Українці проти туберкульозу»
Віталій РУДЕНКО**

Наші контакти/contacts:

Фундація "Громадський рух "Українці проти туберкульозу"
“Public Movement “The Ukrainians against TB” Foundation
Україна, 03110, м. Київ, а/с 101
P.O. Box 101, Kyiv 03110, Ukraine
Телефон/факс (phone/fax): (+38 044) 270-44-52; 273-30-97
E-mail: stoptb@ukr.net
www.stoptb.org.ua